

Michaił Łazarow, Andrzej Kola, Gerard Wilke

Šabla. Okręg tołbuhński

Informator Archeologiczny : badania 13, 277-279

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BULGARIA

NOVAE

Uniwersytet Warszawski
Ekspedycja Archeologiczna

Badania prowadziła prof. dr Ludwika Press przy współudziale doc. dr. inż. arch. Ryszarda Massalskiego, doc. dr. Juliusza Ziomeckiego, dr. Tadeusza Sarnowskiego, dr. Waldemara Szuberta, mgr. Włodzimierza Gacuty i innych. Finansowało Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Uniwersytet Warszawski, częściowo też Uniwersytet Wrocławski. Dwudziesty sezon badań polsko-bułgarskich. Rzymska twierdza legionowa i miasto wczesnobizantyjskie nad dolnym Dunajem /I-VII w.n.e./.

Pracami archeologicznymi objęto późnoantyczną i wczesnobizantyjską budowlę z portykami, komendanturę legionową - principia oraz zachodni i wschodni odcinek murów obronnych twierdzy legionowej.

W związku z zaawansowanym stanem robót konserwatorskich, w obrębie budowli z portykami wykopaliska miały głównie charakter badań sondażowych. Pozwoliły one wydzielić dwa etapy zabudowy kamiennej wzniesionej przez legionistów /II i III w.n.e./ oraz fazę budownictwa drewnianego /I, II w.n.e./. Uzyskano elementy do rekonstrukcji planu budowli legionowej, poprzedzającej późnoantyczną konstrukcję miejską z dziedzińcem i portykami. Eksploatacja jednego z pomieszczeń legionowych dostarczyła kilkadziesiąt glinianych lamp oliwnych.

W obrębie komendantury odsłonięty został jeden ze skarbców położonych obok świątyni sztandarów. W rumowisku skarbcza znaleziono kilkadziesiąt fragmentów posągów brązowych /w tym połączonych/ naturalnej i ponadnaturalnej wielkości, emblematy kultowe, falery, odłamki signa, przedmioty brązowe z wyposażenia świątyni, trójnóg żelazny, kilkanaście monet z III i IV w.n.e. Po wschodniej stronie świątyni odkryta została sklepią konstrukcja - prawdopodobnie praefurnium związane z późnoantyczną fazą użytkowania jednego z administracyjnych pomieszczeń komendantury. Sondaże stratygraficzne w świątyni przyniosły nowe dane do rekonstrukcji jej fasady i potwierdziły istnienie dwóch faz budowlanych.

Badania sondażowe prowadzone w pobliżu murów rozszerzyły poważnie naszą wiedzę o najwcześniejszym, drewniano-ziemnym /I w.n.e./ etapie budownictwa rzymskiego w Novae. Odsłonięto trzy rowy twierdzy legionowej z tej fazy jej istnienia, pozostałości wieży /?/, oraz szeroką, suchą fosę z fazy kamiennej. Zadokumentowane przekroje dają także wgląd w późniejsze dzieje umocnień zbudowanych przez żołnierzy I-go legionu Italskiego.

SABLA
Okręg tołbuhński

Centrum Archeologii Podwodnej
w Sozopolu przy Państwowym
Muzeum Historycznym

Instytut Archeologii i Etnografii
Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika
w Toruniu - Koło Naukowe
Studentów Archeologii UMK, Akademi-
cki Klub Podwodny "Trepang"
przy UMK

Badania prowadzili: Kandydat Nauk Michał Łazarow,
dr Andrzej Kola, dr Gerard Wilke. Badania finanso-
wało Muzeum Okręgowe w Tolbuhinie. Pierwszy
sezon badań, Przystań starożytna i wczesnośrednio-
wieczna - domniemany "Caron Limen". Druga połowa
II tysiąclecia p.n.e. - X w.n.e.

Archeologiczne badania podwodne reliktyw przystani starożytnej i wczesnośredniowiecznej były prowadzone w rejonie latarni morskiej w Śabli /północna część bułgarskiego wybrzeża Morza Czarnego/. Zadaniem wstępnych badań było zlokalizowanie przystani, wzmiankowanej w pisanych źródłach starożytnych jako "Caron Limen", sporządzenie planu batymetrycznego obejmującego rejon domniemanej przystani oraz przeprowadzenie podwodnej penetracji dla uzyskania materiału zabytkowego potwierdzającego lokalizację przystani i ustalającego chronologię tego obiektu. Sporządzono plan batymetryczny części zlokalizowanej przystani o powierzchni około 250 x 400 m, wykonując pomiary głębokościowe na 16 osiach usytuowanych prostopadle do linii brzegu, oddalonych od siebie o 10 lub 20 m. Pomiary głębokościowe w strefie brzegowej - do 150 m - wykonywano przy pomocy przyrządów geodezyjnych, natomiast w pasie następnym - od 150 do 400 m od linii brzegowej - wykonywano je przy pomocy przyrządów podwodnych, stwierdzając zróżnicowane głębokości dochodzące do 9 m. Dodatkowo, dla uzyskania profili głębokości zalegania dna, wykonano pomiary głębokości na 4 wybranych osiach w pasie od 400 do 550 m od linii brzegowej, stwierdzając istnienie głębokości do 21 m. Na podstawie sporządzonego planu batymetrycznego stwierdzono duże zróżnicowanie w układzie skalistego dna, ze szczególnie interesującym wypłyceniem dna do 70 cm głębokości, stwierdzonym w odległości około 160-200 m od linii brzegowej. Przeprowadzona w tym rejonie podwodna penetracja doprowadziła do zlokalizowania w pasie pomiędzy współczesną linią brzegu a wspomnianym wypłyceniem 4 kamiennych kotwic, które wskazywałyby na wykorzystywanie tegoż miejsca jako kotwicowiska dla statków. Piątą kotwicę tego typu zlokalizowano już po zewnętrznej stronie wspomnianego wypłycenia. Wszystkie ze znalezionych kotwic kamiennych, posiadających po trzy otwory i wagę od 21 do 58 kg, datować można na późny okres epoki brązu lub wczesny okres epoki żelaza.

Równocześnie prowadzono penetrację sektorową w szerokim pasie rejonu domniemanej przystani, uzyskując w rezultacie kilkanaście fragmentów amfor pochodzących z okresu od V w.p.n.e. do X w.n.e. Z innych materiałów zabytkowych znaleziono tu ołowianą poprzeczkę z ołowiano-drewnianej kotwicy, którą datować można w szerokich ramach drugiej połowy I tysiąclecia p.n.e., oraz fragment żelaznej kotwicy wczesnośredniowiecznej.

Prowadzone w Šabli archeologiczne badania podwodne stanowiły uzupełnienie naziemnych prac badawczych prowadzonych przez Muzeum Okręgowe w Tolbuhinie pod kierownictwem Iwana Wasilczina na reliktach zlokalizowanego tu antycznego miasta.

Badania w Šabli będą kontynuowane.

CYPR

NEA PAPHOS

Stacja Archeologii
Śródziemnomorskiej UW
w Kairze

Badania prowadził dr hab. Wiktor A. Daszewski.
Finansowała Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej
UW. XIV kampania wykopaliskowa. Pałac-rezydencja
z II-VI w. n. e.

Celem prac na terenie wioski Kato Paphos /antycznego Nea Paphos/ było odsłonięcie dalszych partii rzymskiego pałacu-rezydencji. Wykopaliska skoncentrowane były w trzech punktach w obrębie skrzydła południowego i wschodniego.

Na południu usunięto zaasypisko zalegające w korytarzu-portyku. Korytarz ten, o najbardziej reprezentacyjnym charakterze w tej rezydencji /długości 56 m i szerokości 5 m/, posiadał ongiś barwne posadzki mozaikowe. W znacznym stopniu zostały one zniszczone w czasach, gdy pałac, opuszczony przez prawowitych właścicieli, służył jako schronisko dla przygodnych użytkowników oraz jako kopalnia materiałów budowlanych. Zachowane do dziś fragmenty mozaiki świadczą, że wśród ornamentów najczęściej powtarzają się różne typy meandra, warkocza, rzędy trójkątów i łamiąca się fala. Środkowa partia posadzki biegnąca przez całą długość portyku i ujęta w meandrową ramę, podzielona była na szereg prostokątnych i kwadratowych pól, z których każde zawierało inną dekorację wewnętrzną. Mozaika położona była na podkładzie wapiennym o kilkucentymetrowej grubości, zalegającym na podbudowie z drobnych kamieni. W środkowej części portyku, niemal na osi głównej sali pałacu, znaleziono ślady wcześniejszej budowli kamiennej o starannie tynkowanych ścianach ze śladami dekoracji malarskiej. Usytuowanie budynku jest prostopadłe do murów korytarza.

Prace prowadzone w skrzydle wschodnim pałacu miały na celu odkrycie pomieszczeń znajdujących się na północ od głównego wejścia oraz sprawdzenie, czy układ ich jest symetryczny do układu sal w części południowej skrzydła wschodniego. Odsłonięto pomieszczenia pierwszego rzędu, t.j. przylegające do zewnętrznego muru wschodniego oraz częściowo sale drugiego i trzeciego rzędu. Wszystkie były poważnie zniszczone. Murury zachowały się fragmentarycznie i to jedynie w partiach fundamentowych. Zniszczone były również podłogi, ongiś wykonane z bloków kamiennych bądź ubitej ziemi czy kamieni zalanych zaprawą wapienną. Stan zachowania sal drugiego rzędu jest tak zły, że przed pełnym odkopaniem tej części pałacu nie można stwierdzić symetrii układu obu partii skrzydła. Wydaje się